

CZU: 378.147.111

ACTIVITATEA INDEPENDENTĂ A STUDENTULUI PRIN PRISMA EVALUĂRII FORMATIVE

Valeria SPÎNU, Nina BÎRNAZ

Universitatea de Stat din Moldova

Obiectivul principal al acestui studiu constă în identificarea și analiza esenței și specificului activității independente a studentului (AIS) prin prisma evaluării formative în învățământul universitar. Activitatea independentă a studentului contribuie la realizarea eficientă a finalităților educaționale și la formarea competențelor lui profesionale, în condițiile unei planificări eficiente din partea profesorului și a studentului. Evaluarea formativă vizează îmbunătățirea activității independente a studentului, în cazul în care profesorul și studentul interacționează între ei, în baza unui feedback formativ oportun și suportiv. Evaluarea formativă permite reglarea interactivă a AIS; astfel, studentul poate să automonitorizeze activitatea independentă, iar profesorul – să adapteze strategia de predare. Eficiența AIS depinde de colaborarea actorilor educaționali – profesorul și studentul, fiecare având rolul său specific în activitatea independentă a studentului. Îmbunătățirea formării profesionale și eliminarea cauzelor care blochează acest proces constă în utilizarea în mod eficient, de către cadrele didactice și studenți, a strategiei activității independente a studentului prin prisma profesorului și a studentului. Ameliorarea AIS este posibilă prin îmbunătățirea evaluării formative în învățământul universitar.

Cuvinte-cheie: *activitate independentă a studentului, evaluare formativă, feedback, monitorizare, evaluare, autoevaluare.*

STUDENT INDEPENDENT WORK THROUGH THE FORMATIVE ASSESSMENT

The main objective of this study is to identify and analyze the essence and specifics of student independent work through the formative assessment in higher education. SIW contribute to the effective realization of educational outcomes and to the formation of professional skills of students in conditions of effective planning by the teacher and the student. Formative assessment aims the improvement of student independent work, if teacher and student interact with each other, based on a timely and supportive formative feedback. Formative assessment allows interactive regulation of SIW, so the student can to self-monitoring the independent work and the teacher – to adapt the teaching strategy. The efficiency of SIW depends on collaboration of educational actors – teacher and student, where each has its specific role in SIW. Improving training and eliminate the causes that block this process is effectively used by teachers and students, the strategy Student Independent Work through the prism of teacher and student. Improving SIW it is possible by improving the quality of formative assessment in higher education.

Keywords: *student independent work, formative assessment, feedback, monitoring, assessment, self-assessment.*

Introducere

Interesul din ultimii ani pentru activitatea independentă a studenților (AIS) reiese din factorul dominant al societății – schimbarea continuă și inevitabilă. Acest specific evidențiază faptul că arsenalul de cunoștințe acumulat azi nu este suficient pentru viitorul specialist. Astfel, apare necesitatea de implicare a studentului într-un proces complex de activități independente, prin care acesta să-și alimenteze propria cunoaștere, să se autoeduce.

La etapa actuală a reformei în învățământul superior, AIS devine unul dintre factorii principali în formarea inițială. AIS reprezintă o interacțiune dintre profesor și student, iar o parte esențială și semnificativă a acestei activități comune este monitorizarea și evaluarea rezultatelor activității studenților. În acest sens, evaluarea formativă este un cadru esențial de reglementare a interacțiunii dintre profesor și student, ambii fiind implicați în planificarea, organizarea, monitorizarea și evaluarea AIS. Feedback-ul oferit în procesul de evaluare formativă (EF) este important atât pentru profesor, cât și pentru student, în vederea ajustării pe parcurs a activității independente. AIS vizează formarea competenței de a învăța să înveți – una dintre competențele-cheie ale studentului necesară pentru învățarea continuă eficientă și pentru formarea ca specialist competent în ulterioara activitate profesională.

Abordări conceptuale referitoare la activitatea independentă a studentului în contextul evaluării formative

Conceptul de *activitate independentă* rezidă din concepția învățării autonome (learner autonomy) și a învățării autoreglate (self – directed learning). Din punct de vedere psihologic, independența este o caracteristică a nivelului înalt de dezvoltare personală, bazată pe formarea cognițiilor, trăsăturilor de personalitate și abilităților, inclusiv de evaluare.

În abordarea conceptului de activitate independentă a studentului s-au conturat mai multe fațete.

Activitatea independentă a studentului se referă la complexul de activități independente, realizate în cadrul intra- sau extracurricular, în prezența sau în absența profesorului [1]. Anume AIS formează la studenți disponibilitatea către autoeducație, condiționează formarea continuă, oportunitatea de a-și îmbunătăți abilitățile de calificare și recalificare.

AIS (*student's independent work (SIW)*) se realizează prin procesele de autocunoaștere (*self-knowledge*), autocontrol (*self-control*), autorefecție (*self-reflection*), autoapreciere (*self-esteem*), autorealizare (*self-realization*) [2]. Aceste procese stau la baza formării competențelor profesionale. Concluzie ce confirmă importanța și utilitatea AIS.

Activitatea independentă a studentului este concepută pentru a forma la studenți competențe profesionale, fiind condiționată de specificul viitoarei activități profesionale. Creativitatea, motivația, stilul individual de învățare și de cercetare, autoactualizarea, autocontrolul, automanagementul, autodezvoltarea și alte calități ale viitorului specialist pot fi stimulate în cadrul activității independente [3]. AIS se inițiază în cadrul orelor audioriale și se consolidează în afara lor. În afara orelor audioriale AIS este decisivă, deoarece contribuie la consolidarea competenței de a învăța să înveți, studentul fiind cel care ia decizii responsabile, stabilește obiective de învățare și metode individuale pentru a atinge obiectivele.

Afinitatea definițiilor conceptului de AIS reliefează faptul că aceasta se caracterizează prin automanagementul studentului asupra activităților sale independente, astfel încât studentul conștientizează motivele învățării, formulează obiective, dezvoltă și implementează un plan de acțiuni, monitorizează rezultatele activităților sale. De asemenea, considerăm că AIS implică interacțiunea celor doi actori educaționali – studentul și profesorul. Astfel, profesorul se implică în AIS cu scopul de a depista apariția unor eventuale greșeli, iar studentul își autoreglează activitatea independentă, în absența cadrului didactic în procesul de formare.

În acest sens, susținem că AIS este considerată, pe de o parte, ca o formă de activitate, de stimulare și motivare spre îmbunătățirea abilităților studenților, iar, pe de altă parte, ca un sistem de cerințe pedagogice care asigură gestionarea eficientă a activității independente. Deci, definim AIS ca fiind *un proces activ și constructiv de formare personală și profesională, orientat spre un scop, automotivat intern, structurat și autoreglat de către student, în baza mecanismului de monitorizare a realizării activității de către cadrul didactic.*

a) Rolul evaluării formative în activitatea independentă a studentului

Evaluarea formativă este un proces planificat, în care rezultatele obținute la un moment dat de instruire sunt utile profesorului pentru a ajusta procesul de predare, iar studentului pentru a adapta tacticile de învățare. EF vizează interacțiunea dintre profesor și student, prin oferirea feedback-ului optim în vederea ameliorării și îmbunătățirii rezultatelor activității studentului. În procesul de EF studentul are posibilitatea să se deplaseze pe o traiectorie individuală de învățare, să formuleze obiective de învățare, să-și aleagă metodele eficiente pentru atingerea rezultatelor și să ajusteze activitățile pe parcurs. EF este baza realizării eficiente a activității independente a studentului. Evaluarea este formativă atunci când este realizată în mod continuu, semnalizând nivelul și conținutul realizărilor activităților independente ale studenților.

EF asigură reglarea interactivă a activității independente a studentului, permițându-i să-și analizeze și monitorizeze activitatea independentă, raportându-se la obiectivele urmărite, iar profesorului îi permite să modeleze și să adapteze strategia de predare. În acest context, EF este un cadru eficient de reglare a activității independente de către profesor și student. În cazul reglării de către profesor, EF ajută a ajusta modul de predare în sensul îmbunătățirii realizării AIS, cu condiția că instrumentele de evaluare sunt bine construite. În acest sens, un exemplu de instrument de evaluare pentru reglarea AIS este grila și criteriile de evaluare a rezultatelor. În cazul reglării de către student, EF permite studentului să revadă activitatea sa independentă, să solicite ajutor din partea profesorului sau colegilor, să decidă în privința tacticilor de învățare și efectuare a sarcinilor propuse. Oferirea criteriilor de evaluare a activității independente asigură utilizarea eficientă a autoevaluării și, prin urmare, o mai bună reglare a învățării.

AIS este un proces ce necesită implicarea efortului volitiv și motivațional din partea studentului pentru realizarea activităților. Astfel, EF permite studentului să-și asume responsabilitatea și motivația internă pentru a realiza activitățile independente, îl ajută să-și creeze un context de învățare mai eficient, devenind autonom și capabil să autoregleze și să autoevalueze activitatea sa independentă.

Fiind un proces sistematic și continuu, EF reprezintă un cadru eficient de îmbunătățire a AIS, în cazul în care profesorul și studentul interacționează permanent, prin oferirea în mod regulat a feedback-ului optim, oportun, descriptiv și suportiv. Feedback-ul individualizat oferit de către profesor ajută studentul să revadă obiectivele de învățare, să revadă traseul de realizare a activităților și să corecteze erorile.

EF nu este valorificată doar ca instrument de control al AIS, ci și ca instrument de formare inițială, prin care studentul își urmărește propriile obiective de învățare și formare. Fiind exersată în mod sistematic, EF condiționează autoevaluarea, iar aceasta, la rândul ei, reglează AIS.

De asemenea, EF este orientată spre formarea la studenți a unui set de competențe profesionale, acest lucru fiind mult mai eficient realizabil în activitatea independentă. Fiind axată pe cerințele viitoarei activități profesionale, AIS permite formarea și dezvoltarea unor competențe necesare unei inserții socioprofesionale optime.

b) Rolul cadrului didactic în activitatea independentă a studentului

Cadrul didactic are un rol decisiv în AIS, pe parcursul întregului ciclu: *planificarea, organizarea, monitorizarea și evaluarea AIS*.

Proiectarea AIS în curriculumul disciplinei este inevitabilă și constă nu doar în fixarea activităților, dar și în formularea obiectivelor, stabilirea modalităților de realizare a activităților, a termenelor de realizare și a criteriilor de evaluare a activităților prevăzute. Astfel, cadrul didactic are rolul de a proiecta AIS în concordanță cu cerințele curriculare, stabilind produsele preconizate ale AIS, modalitățile de realizare, durata de realizare a fiecărei activități independente și criteriile de evaluare a acestora.

Menționăm că este importantă selectarea tematicii pentru AIS. Conținutul trebuie să reflecte cerințele pieței muncii, dar și interesele, așteptările, stilurile de învățare ale studenților. Fiind proiectată în concordanță cu cerințele mediului profesional, AIS plasează studentul în centrul formării și dezvoltării sale profesionale. De asemenea, cadrul didactic trebuie să armonizeze AIS cu activități de cercetare; or, cercetarea în învățământul superior constituie un pilon al societății bazate pe cunoaștere.

AIS este organizată cu succes în cazul stabilirii unui sistem de condiții educaționale. Acestea includ și motivarea studenților la activitatea independentă autoghidată [4]. Astfel, cadrul didactic se implică activ în organizarea AIS: stimulează motivația studenților în raport cu cerințele viitoarei activități profesionale; oferă criterii clare de evaluare a activităților stabilite; informează studenții privind modalitățile de realizare a sarcinilor și termenul preconizat pentru efectuarea lor; implică studenții în activități de cercetare, de formare, de rezolvare de probleme; asigură creșterea volumului și eficienței activității independente;

AIS vizează implicarea cadrului didactic în *monitorizarea activității*. *Monitorizarea este procesul care precede evaluarea și care oferă informații relevante profesorului referitoare la calitatea realizării activității independente de către studenți, pe tot parcursul acesteia, și presupune luarea deciziilor de remediere ulterioară a activității independente a studentului*. Astfel, cadrul didactic intervine regulat în cursul procesului de realizare a activităților independente ale studentului, propunând sugestii de remediere în legătură cu performanțele studentului. În termenii EF, cadrul didactic intervine imediat, în mod continuu și permanent în AIS, interacționând cu studentul. Prin monitorizarea AIS profesorul identifică dificultăți, greșeli, confuzii, intervenind imediat pentru ameliorarea situației.

Monitorizarea AIS de către cadrul didactic se realizează prin intermediul feedback-ului, care are o funcție reglatorie. Un rol important în monitorizarea AIS are feedback-ul sistematic oferit de către profesor (observații, îndrumări, sugestii, indicații etc.). *Feedback-ul formativ* eficient conține două tipuri de informații: 1) verificare și 2) elaborare [5, p.158]. În contextul monitorizării AIS, verificarea presupune emiterea unei judecăți din partea cadrului didactic privind corectitudinea realizării AIS, iar elaborarea este aspectul informațional al feedback-ului, care furnizează indicații pentru ghidarea studentului în realizarea corectă a AIS. Deci, un feedback eficient, orientat spre reglarea AIS, este unul cu caracter formativ, care îmbină armonios informații de tip verificare și elaborare.

Enumerăm câteva sugestii pentru oferirea feedback-ului în vederea monitorizării AIS:

- focusarea feedback-ului pe activitate, și nu pe student;
- oferirea feedback-ului suportiv, de îndrumare;
- oferirea feedback-ului clar și specific, pentru un anumit comportament al studentului;
- feedback-ul trebuie să fie imparțial, obiectiv;
- feedback-ul oferit trebuie să conțină repere/modalități de îmbunătățire a activității studentului.

Un rol decisiv al profesorului în AIS constă în evaluarea acesteia. *Evaluarea AIS* prevede răspunsuri din partea profesorului la următoarele întrebări: Cum voi ști dacă AIS a fost bine realizată? Cum voi ști dacă produsul obținut este bun? Răspunsul la aceste întrebări se rezumă în relația „obiective de evaluare – criterii de evaluare”. Evaluarea AIS este jalonată de doi piloni importanți – obiectivele și criteriile de evaluare, care orientează profesorul în evaluarea rezultatelor activității independente.

Fiecare activitate independentă trebuie evaluată atât pe parcursul realizării acesteia, cât și la final. La final, cadrul didactic poate implica studentul în autoevaluarea activității sale independente sau în evaluarea activității colegilor săi. În cadrul evaluării profesorul are rolul să indice acțiunile studentului care au fost eficiente și să ia decizii cu privire la comportamentele care ar trebui promovate în activitatea independentă viitoare, precum și cu privire la acelea care trebuie modificate.

Evaluarea AIS de către cadrul didactic presupune două dimensiuni: 1) evaluarea procesului și 2) evaluarea produsului. În primul caz, profesorul evaluează procesul propriu-zis de realizare a sarcinilor propuse, apreciază factorii succesului/insuccesului realizării activității independente, identifică ce măsuri pot fi luate pentru a evita pe viitor aspectele nefavorabile, evidențiază punctele forte ale modului de efectuare a activității independente. În al doilea caz, profesorul evaluează produsul realizat conform criteriilor de evaluare prestabilite. Tot aici profesorul evaluează ce cunoștințe, capacități și deprinderi și-a format studentul în cadrul activității independente.

c) Rolul studentului în activitatea lui independentă

AIS presupune implicarea activă și proactivă a studentului doar în realizarea produselor preconizate în curriculum pentru AIS, dar și în realizarea altor tipuri de activități. Aceste activități constau în următoarele: studierea notelor de curs; documentarea din surse diferite referitoare la un subiect abordat; consultarea manualelor, dicționarilor, articolelor științifice; pregătirea către evaluările intermediare și finale; proiectarea și desfășurarea unor cercetări/observații etc. AIS necesită din partea studentului implicare în stabilirea obiectivelor activității, proiectarea desfășurării activității, distribuirea bugetului de timp, identificarea resurselor și materialelor necesare, monitorizarea și evaluarea activității.

Pentru realizarea cu succes a activității independente, studentul parcurge următorul ciclu:

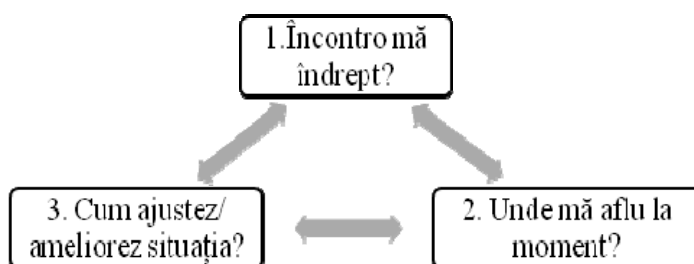

Fig.1. Etapele activității independente a studentului.

La prima etapă, studentul își proiectează activitatea independentă: fixează obiective ale activității independente sau analizează obiectivele propuse de către profesor și oferă acestora semnificație personală și/sau profesională; stabilește tacticile și modalitățile proprii de realizare a activităților; planifică timpul pentru realizarea activităților, concentrează tot efortul și motivația spre atingerea obiectivelor.

A doua etapă este etapa autorefecției și feedback-ului. Studentul se implică, în acest context, în autoevaluarea activității independente, la un moment dat, în baza criteriilor de evaluare preconizate. Astfel, autoevaluarea generează reflecții referitoare la propria activitate independentă și la realizările obținute. Feedback-ul continuu oferit de către profesor sau colegi ajută studentul să-și amelioreze activitatea independentă. În baza feedback-ului primit, studentul poate răspunde la întrebări de genul: Există și altă modalitate de a realiza această activitate? Am realizat activitatea suficient de bine? Ce ar trebui să mai ajustez/ corectez?

La a treia etapă studentul aplică metode, modalități de remediere a activității independente, în sensul reducerii diferenței dintre obiective și criterii de evaluare – rezultatele actuale ale activității. Rolul studentului la această etapă este să solicite ajutor din partea profesorului în vederea ameliorării activității, punând în aplicare sugestiile și recomandările oferite de către acesta.

Studentul încheie ciclul activității independente cu evaluarea acesteia. Autoevaluarea solicită din partea studentului abilități metacognitive. Metacogniția reprezintă înțelegerea în mod conștient a propriilor procese cognitive și a modalităților de îmbunătățire. În cadrul autoevaluării, studentul analizează cum a planificat activitatea independentă și ce acțiuni a întreprins pentru realizarea obiectivelor, analizează ce resurse a utilizat pentru realizarea activității și cum și-a autoreglat pe parcurs activitatea independentă, depășind obstacolele și problemele cu care s-a confruntat.

Demers constatativ referitor la activitatea independentă a studentului prin prisma evaluării formative

În vederea evidențierii eficienței AIS au fost solicitate opiniile a 275 de studenți la ultimul an de studiu de la Universitatea de Stat din Moldova. În acest scop studenții au răspuns la un chestionar constituit din 7 itemi. Datele analizei chestionarelor sunt prezentate în continuare.

Itemul 1. *Cum considerați, care forme de organizare sunt mai eficiente pentru formarea profesională a Dvs.?*

În baza acestui item am evaluat opiniile studenților cu referire la cele mai eficiente forme de organizare pentru formarea profesională, și anume: activitatea auditorială (curs și seminar) și activitatea independentă a studentului.

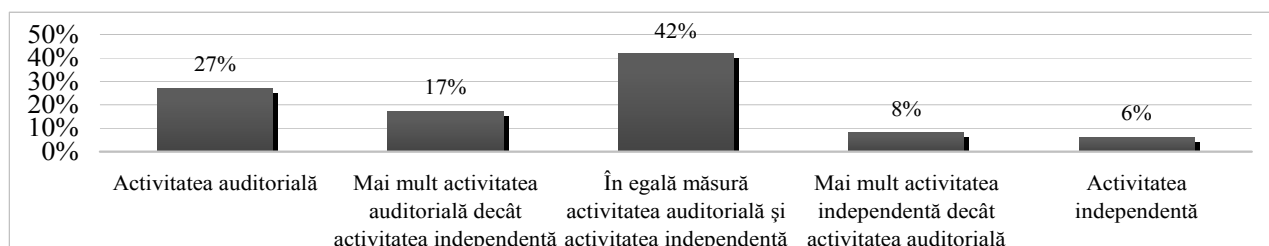

Fig.2. Forme de organizare eficiente pentru formarea profesională a studenților.

Conform opiniilor studenților, AIS și activitatea auditorială contribuie în egală măsură la formarea profesională (42%). Totuși, numai 6% din studenți susțin că doar AIS contribuie la formarea profesională și 8% consideră că AIS este mult mai eficientă decât activitatea auditorială. În baza acestor date putem afirma că AIS nu poate fi separată de activitatea auditorială, ambele forme de organizare contribuind la formarea inițială. Însă, accentuăm ideea că AIS se inițiază în cadrul orelor auditoriale și se consolidează în afara lor. AIS este determinantă în afara orelor auditoriale, deoarece contribuie la consolidarea competenței profesionale a studenților.

Itemul 2. *Ce importanță oferiți activității independente la formarea competențelor profesionale?*

În baza datelor obținute la acest item am constatat că studenții acordă o importanță foarte mare AIS. Astfel, 36% din studenți apreciază AIS ca fiind foarte importantă la formarea competențelor profesionale și 37% consideră AIS destul de importantă. Datele din figura ce urmează reflectă răspunsurile studenților chestionați.

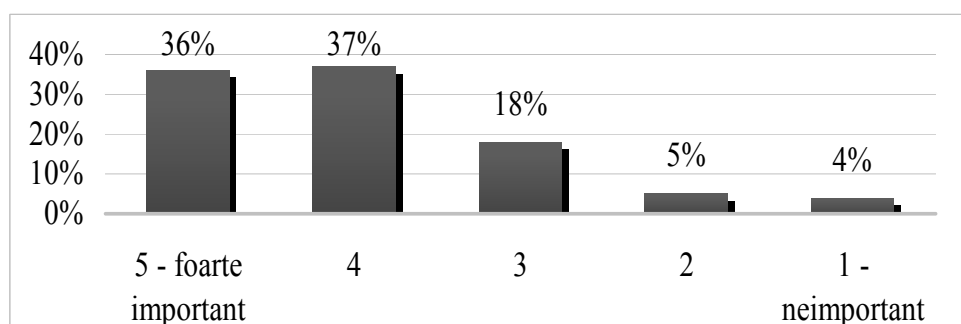

Fig.3. Importanța acordată de către studenți AIS la formarea competențelor profesionale.

Itemul 3. *Considerați că realizarea activității independente contribuie la formarea competențelor pentru viitoarea activitate profesională?*

Conform răspunsurilor oferite de către studenți, precizăm că 80% din studenți afirmă că AIS contribuie la formarea competențelor pentru viitoarea activitate profesională, iar 20% infirmă acest fapt. Observăm că majoritatea studenților sunt de acord cu faptul că realizarea AIS susține formarea lor profesională, această constatare fiind observabilă și în rezultatele itemului anterior.

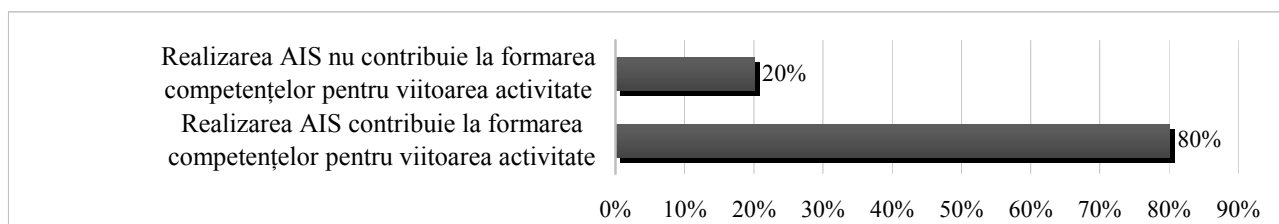

Fig.4. Opiniile studenților privind realizarea AIS și contribuția acesteia la formarea competențelor pentru viitoarea activitate profesională.

Rezultatele de la acest item fiind insuficiente pentru a evalua opiniile studenților referitoare la AIS, a fost necesară determinarea competențelor profesionale formate/dezvoltate în contextul realizării activității independente și evidențierea cauzelor principale care prezintă obstacole în formarea competențelor în contextul realizării AIS.

Itemul 3.a. Dacă considerați că activitatea independentă contribuie la formarea competențelor profesionale, notați 2 – 3 competențe pe care vi le-ați format/ dezvoltat în contextul realizării activității independente.

Constatăm atât răspunsuri ale studenților ce reflectă esența întrebării adresate, cât și răspunsuri irelevante. Răspunsurile irelevante sau neoferirea răspunsurilor semnifică lipsa de preocupare a studenților pentru problemă și pot demonstra că, de fapt, studenții nu sunt bine informați despre necesitatea realizării AIS și ce competențe își pot forma/dezvolta în contextul realizării acesteia. Răspunsurile notate de către studenți se referă la următoarele competențe: de comunicare, de proiectare/proiectivă, de cercetare, de muncă în echipă, de a învăța să înveți, specifice de specialitate, de inițiativă și decizională, de etică la locul de muncă, digitale.

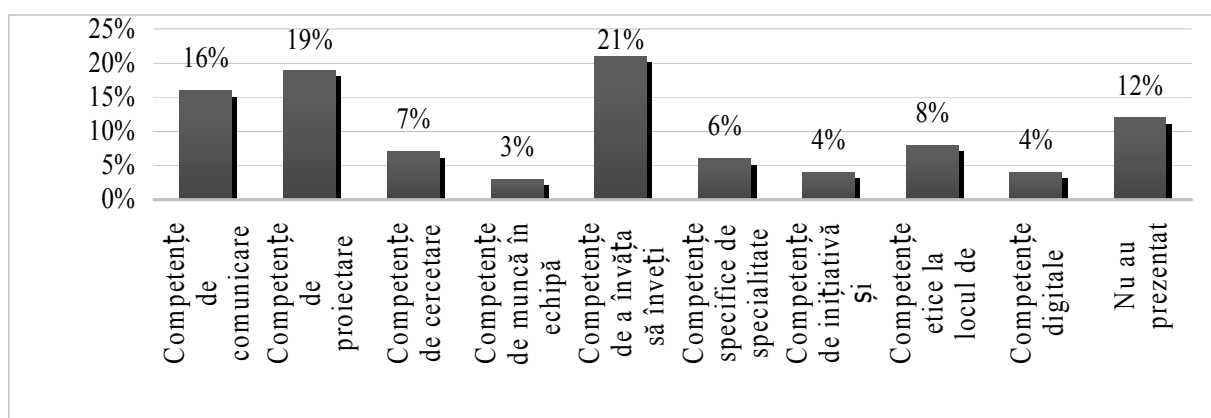

Fig.5. Competențe formate/dezvoltate în contextul realizării AIS.

Din analiza rezultatelor constatăm că AIS contribuie la formarea și dezvoltarea unei game diverse de competențe profesionale necesare viitorului specialist în activitatea profesională. Conform opiniilor studenților prezentate în figura de mai sus, AIS contribuie cel mai mult la formarea și dezvoltarea următoarelor competențe: competența de a învăța să înveți (21%); competența de proiectare/proiectivă (19%), competența de comunicare (16%).

Itemul 3.b. Dacă considerați că activitatea independentă nu contribuie la formarea competențelor profesionale, atunci notați cauzele.

În continuare prezentăm cauzele notate de către studenți, conform cărora AIS nu contribuie la formarea competențelor profesionale. Răspunsurile studenților au fost generalizate în următoarele cauze principale: necorespunderea activității independente cu domeniul profesional, ponderea sarcinilor reproductive și lipsa caracterului practic-aplicativ, irelevanța și lipsa de actualitate a temelor propuse, neoferirea feedback-ului din partea profesorului cu referire la activitatea independentă realizată, neclaritatea sarcinilor propuse, organizarea ineficientă și irațională a timpului.

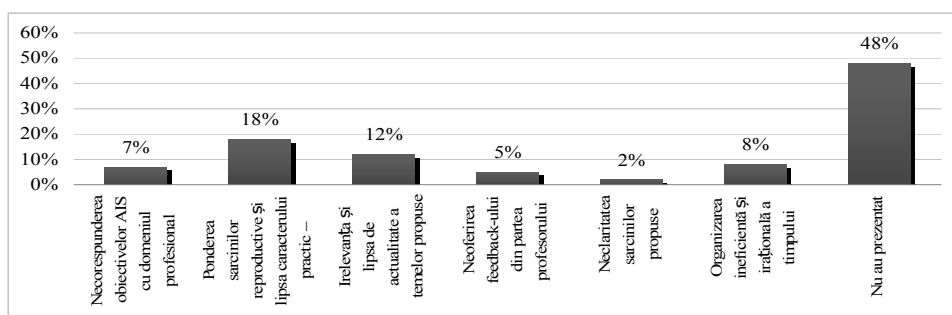

Fig.6. Cauzele conform cărora AIS nu contribuie la formarea/dezvoltarea competențelor profesionale.

Neoferirea răspunsurilor de către studenți (48%) poate indica faptul că studenții nu pot determina din ce cauză/cauze realizarea activității independente nu contribuie la formarea competențelor profesionale. Acest fapt relevă ideea că realizarea AIS necesită monitorizare și consultarea studenților în vederea diminuării obstacolelor, neînțelegerilor apărute.

Una dintre cauzele identificate se referă la ponderea sarcinilor reproductive și lipsa caracterului practic-aplicativ (18%). În acest caz nu putem vorbi despre competență integrală formată, deoarece competența integrală (a ști să fii/ savoir être) include trei componente: a ști/savoir, a ști să faci/savoir faire și a ști să iei atitudini/savoir vivre.

O altă cauză este irelevanța și lipsa de actualitate a temelor propuse în cadrul AIS (12%). Această cauză generează lipsa de interes și de motivație a studentului pentru realizarea activității independente. Implicarea studenților în absența motivației și interesului presupune realizarea activității independente la un nivel superficial; astfel, formarea competențelor profesionale în acest context nu este posibilă.

Necorespondența obiectivelor AIS cu domeniul profesional al studenților (7%), o altă cauză identificată, de asemenea nu asigură formarea competențelor profesionale; or, AIS este eficientă în cazul în care este condiționată de conținutul viitoarei activități profesionale.

Observăm că una dintre cauze se referă la lipsa feedback-ului din partea profesorului privind rezultatele activității independente (5%). Aceasta poate indica faptul că strategiile evaluării formative nu sunt valorificate pe deplin și în mod corect de către profesori. În acest sens, accentuăm importanța utilizării feedback-ului în cadrul EF privind activitatea independentă.

O cauză ce se referă la comportamentul studentului este organizarea ineficientă și irațională a timpului (8%). Automanagementul timpului este o componentă esențială a strategiei AIS prin prisma studentului, care determină succesul realizării activității independente de către studenți.

Itemul 4. Care au fost produsele realizate de Dvs. în cadrul activității independente pe parcursul anilor de studii?

Studenții au evidențiat o gamă largă de produse ale AIS, prezentate în figura de mai jos, care reflectă și ponderea acestora. Astfel, putem determina că cel mai des solicitate de către profesori sunt referatele (13%), prezentările individuale și de grup (11%), comunicările tematice (9%), eseurile (8%), planurile de idei și rezumatele (8%), testele (8%). O pondere evident mai mică o constituie așa produse ca: analize și generalizări însoțite de argumente (6%), recenzii (6%), situații de caz (4%), training-uri (3%), investigații și experimente (3%), articole științifice (3%).

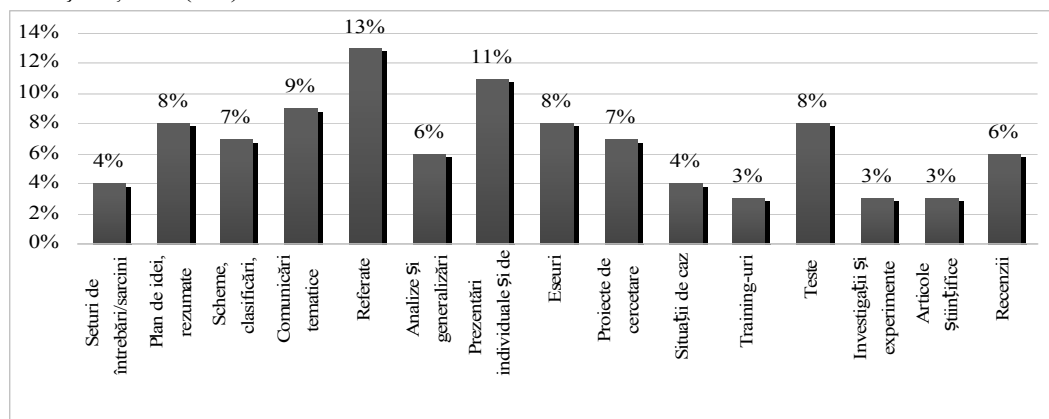

Fig.7. Produsele realizate de către studenți în cadrul activității independente.

Tocmai produsele indicate cu o pondere mică de către studenți (seturi de întrebări/sarcini didactice, situații de caz, training-uri, investigații și experimente, articole științifice) presupun implicații complexe ale studenților în procesul de formare profesională inițială. În acest context, considerăm eficientă propunerea unor astfel de produse, elaborata prin AIS, care să asigure calitatea învățării și funcționalitatea în procesul de formare profesională inițială.

Prin **itemul 5** studenții au fost solicitați să indice *în ce măsură este realizată strategia AIS prin prisma profesorului și a studentului*.

Pornind de la caracteristicile evaluării formative [6, p.8], după Gregory J. Cizek, stabilim strategia AIS, prin prisma profesorului și prin prisma studentului. În acest context, prezentăm următorul tabel care reflectă caracteristicile EF și strategia identificată a AIS, prin prisma profesorului și a studentului.

Tabel

Coresponderea strategiei AIS cu caracteristicile evaluării formative

Caracteristicile evaluării formative	Strategia activității independente a studentului	
	<i>Strategia profesorului</i>	<i>Strategia studentului</i>
Cere studenților să-și asume responsabilitatea pentru propria învățare.	1. Prin implicarea lor în procesul activității independente profesorii contribuie la dezvoltarea atitudinii conștiente și a simțului de răspundere față de obligațiile studentului în acest proces.	1. Asumarea responsabilității pentru propria activitate independentă, conceperea studiului independent ca oportunitate de dezvoltare personală și profesională.
Comunică obiective clare și specifice de învățare.	2. Profesorii enunță obiective clare și specifice de învățare referitoare la activitatea independentă a studentului.	2. Stabilirea funcționalității/ importanței practice a obiectivelor propuse în cadrul activității independente și redactarea lor în caz de necesitate.
Se concentrează pe obiective care reprezintă rezultate educaționale valoroase cu aplicabilitate dincolo de contextul învățării.	3. Produsele realizate în cadrul activității independente sunt utile studenților în viitoarea activitate profesională.	3. Oferirea valorii profesionale activității independente pe care o realizează.
Identifică competențele actuale ale studenților și pașii necesari pentru a ajunge la obiectivele prestabilite.	4. Profesorii oferă sarcini pentru activitatea independentă a studentului, ținând cont de cunoștințele, capacitățile și abilitățile anterioare ale studenților.	4. Reactualizarea în cadrul activității independente a cunoștințelor, capacităților și abilităților prealabile și stabilirea pașilor de acțiune care trebuie urmați.
Necesită elaborarea unor planuri pentru atingerea obiectivelor dorite.	5. Profesorii pun la dispoziția studenților conținuturi, surse bibliografice pentru activitatea independentă și produsele concrete de realizat, specificând volumul de lucru și timpul de realizare.	5. Implicarea în analiza sarcinilor propuse (exigențele sarcinii, obiectivele care trebuie atinse, planificarea timpului real disponibil și a ritmului de studiu, identificarea resurselor necesare) și elaborarea unui plan de acțiuni pentru realizarea acestora.
Motivează studenții pentru automonitorizarea progresului spre obiectivele de învățare.	6. Profesorii oferă studenților repere prin care identifică devieri de la realizarea sarcinilor și-i orientează spre corectarea erorilor și realizarea eficientă a activității individuale.	6. Compararea rezultatelor obținute, la un moment dat, în activitatea independentă cu criteriile de evaluare, înregistrarea în timp a reușitelor sau erorilor și identificarea modalităților de remediere a acestora.
Oferă exemple de obiective de învățare, inclusiv, dacă este cazul, criterii sau grile specifice care vor fi utilizate pentru a evalua lucrul studenților.	7. Profesorii oferă criterii/grile de evaluare a activității independente.	7. Ajustarea produselor activității independente la cerințele și criteriile concrete de evaluare.
Prevede frecvente momente de evaluare, inclusiv evaluarea reciprocă și autoevaluarea.	8. Profesorii implică studenții în autoevaluarea propriilor activități independente și în evaluarea produselor realizate de către colegi.	8. Verificarea nivelului și calității realizării produselor preconizate proprii și a colegilor raportată la criteriile de evaluare.

Include feedback non-evaluativ, specific, oportun și prevede oportunități pentru studenți să revadă și să îmbunătățească produsele muncii lor și să aprofundeze înțelegerea.	9. Profesorii consultă în mod continuu studenții despre calitatea activității independente la un moment dat, oferind sugestii de îmbunătățire.	9. Solicitarea la nevoie a sugestiilor de îmbunătățire/remediere a activității independente de la colegi și/sau profesori.
Promovează metacogniția și reflecția studenților față de lucrul lor individual.	10. Profesorii oferă repere metacognitive (posibilitatea de a alege modalități/metode de realizare a activității independente) reflexive, prin care studentul este încurajat să reflecteze la procedeele utilizate pentru îndeplinirea lucrului independent (<i>ce fac și de ce fac?</i>)	10. Utilizarea reperelor metacognitive și a întrebărilor reflexive despre realizarea activității independente (de exemplu: <i>Am învățat cum să...; Când nu voi înțelege ceva, voi...; Trebuie să mai lucrez la...; Cel mai greu lucru de făcut este...; Voi căuta informații despre...; Lucrez cel mai bine când... etc.)</i>

Figurile 8 și 9 ilustrează măsura în care profesorii și studenții utilizează strategia AIS.

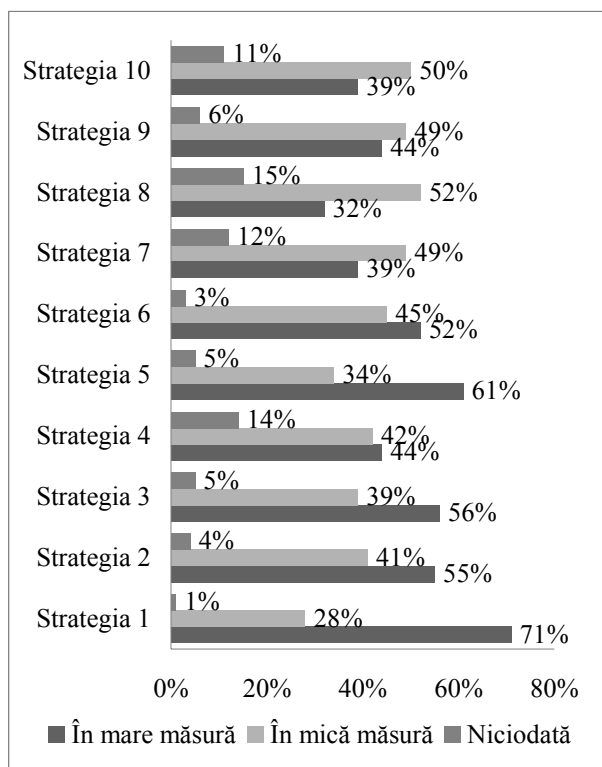

Fig.8. Strategia AIS prin prisma profesorului.

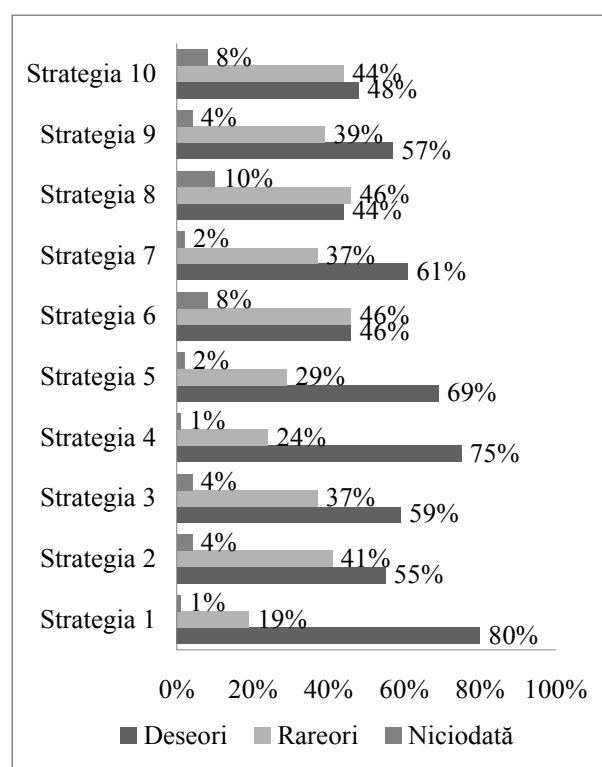

Fig.9. Strategia AIS prin prisma studentului.

Analizând Figura 8, constatăm că strategia AIS este utilizată de către profesori în măsură diferită. Astfel, observăm că sunt utilizate în mică măsură sau chiar niciodată următoarele componente ale strategiei AIS:

- oferirea sarcinilor pentru activitatea independentă a studentului, ținându-se cont de cunoștințele, capacitățile și abilitățile anterioare ale studenților;
- oferirea criteriilor/grilelor de evaluare a activității independente;
- implicarea studenților în autoevaluarea propriilor activități independente și în evaluarea produselor realizate de către colegi;
- consultarea în mod continuu a studenților despre calitatea activității independente la un moment dat, oferind sugestii de îmbunătățire;
- oferirea reperelor metacognitive.

Aceste rezultate denotă că strategia AIS prin prisma EF nu este valorificată pe deplin de către profesori. În acest sens, accentuăm necesitatea formării cadrelor didactice în vederea cunoașterii și realizării eficiente a EF și a rolului acesteia în organizarea, monitorizarea și evaluarea eficientă a AIS.

Realizarea eficientă a AIS depinde și de implicarea studentului în acest proces, de strategia utilizată de către acesta.

În baza datelor prezentate în Figura 9, constatăm că studenții utilizează în mod diferit strategia AIS. Totuși, cel mai rar sau deloc utilizate sunt următoarele strategii:

- compararea rezultatelor obținute, la un moment dat, în activitatea independentă cu criteriile de evaluare, înregistrarea în timp a reușitelor sau erorilor și identificarea modalităților de remediere a acestora;
- verificarea nivelului și calității realizării produselor preconizate proprii și ale colegilor raportată la criteriile de evaluare;
- utilizarea reperelor metacognitive și a întrebărilor reflexive despre realizarea activității independente.

Rara utilizare sau deloc a strategiei AIS de către studenți este rezultatul realizării ineficiente a EF în învățământul universitar.

Concluzii

În baza analizei diverselor abordări ale conceptului de activitate independentă a studentului și a rezultatelor în baza chestionarelor aplicate, conchidem următoarele:

- AIS este o componentă esențială în procesul de formare profesională a studenților. Doar proiectarea și organizarea calitativă a AIS contribuie la eficientizarea procesului de formare inițială a studenților.
- AIS este organizată și monitorizată de către profesor.
- Esența conceptului de activitate independentă include: independența, autoreglarea și autoactualizarea, calități valorice ale viitorului specialist. Prin urmare, eficacitatea AIS este determinată de măsura în care sunt dezvoltate aceste calități ale studentului. Pentru student, AIS presupune: conștientizarea scopului activității independente, oferirea semnificației personale și profesionale activităților, autoorganizarea și autoreglarea activității în vederea autoactualizării sociale și profesionale.
- Eficiența AIS depinde de interacțiunea dintre profesor și student, determinată, în special, de feedback-ul oportun și suportiv oferit în cadrul evaluării formative.
- Realizarea AIS contribuie la formarea competențelor de cercetare, de comunicare, de proiectare, de a învăța să înveți, de luare a deciziilor, digitale – competențe necesare în activitatea profesională.
- EF oferă cadrul necesar pentru aplicarea strategiei AIS de către profesori și studenți. Îmbunătățirea formării profesionale și eliminarea cauzelor care blochează acest proces constă în utilizarea în mod eficient, de către cadrele didactice și studenți, a strategiei AIS prin prisma profesorului și prin prisma studentului.
- Ameliorarea AIS este necesar să pornească de la un management eficient care contribuie la îmbunătățirea calității realizării EF în învățământul universitar.

Referințe:

1. SMIRNOVA, Z.V., GRUZDEVA, M.L., CHAYKINA, Z.V. et al. The Role of Students' Classroom Independent Work in Higher Educational Institutions. In: *Indian Journal of Science and Technology*, vol.9(22), June 2016. [Accesat: 03.01.2017] Disponibil: <http://www.indjst.org/index.php/indjst/article/view/95568>.
2. UALIYEVA, N.T., MURZALINOVA, A.Z., KUCHER, T.P. Competence-Oriented Independent Work of Students in Higher Education Institutions: Characteristics, Content and Organization. In: *International Review of Management and Marketing*, 2016, no6(S3), p. 146-155. ISSN: 2146-4405
3. FOMIN, N. Organization of independent work of students within the two-level system of higher professional education. In: *Innovation in Education*, 2012, no10, p.42-51.
4. GEORGE, I. Psychological and Pedagogical Conditions of Preparation Students for Independent Work. In: *Higher Education Today*, 2011, p.42-43.
5. SHUTE, V.J. Focus on formative feedback. In: *Review of Educational Research*, 2008, vol.78, no1, p.153-89.
6. CIZEK, G.J. An introduction to formative assessment: History, characteristics, and challenges. In: Andrade, H., Cizek, G. *Handbook of formative assessment*. New York: Taylor and Francis, 2010, p.3-18.

Prezentat la 21.11.2016